

Η παγκόσμιος Ύψωσις του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτό:soundcloud.com

Μία μεγάλη εορτή της Εκκλησίας μας είναι η «παγκόσμιος Ύψωσις του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού».

Σύμφωνα με την ιερή παράδοση της Εκκλησίας μας, αμέσως μετά την εύρεση του Τιμίου Σταυρού, η αγία Ελένη τον ασπάσθηκε και τον παρέδωσε στον πατριάρχη Ιεροσολύμων Μακάριο, ο οποίος ύψωσε ψηλά τον Σταυρό του Χριστού για να τον δουν οι παρευρισκόμενοι χριστιανοί.

Ένα παρόμοιο περιστατικό έγινε λίγα χρόνια μετά, το 335, την επομένη των εγκαινίων του πανίερου Ναού της Αναστάσεως. Ο πατριάρχης ύψωσε και πάλι τον Σταυρό και ευλόγησε τα πλήθη των χριστιανών, των κληρικών και των λαϊκών, που είχαν συρρεύσει στην αγία πόλη για την τελετή των εγκαινίων και παραλλήλως ζητούσαν να προσκυνήσουν το ιερώτατο σύμβολο του χριστιανισμού.

Για μία τρίτη και τελευταία φορά πραγματοποιήθηκε η ύψωσις του Τιμίου Σταυρού και συγκεκριμένα το έτος 628. Είναι η εποχή που ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ηράκλειος πολεμά τους Πέρσες. Ο λαός αυτός, προ 14 ετών, έχει καταλάβει την Παλαιστίνη και έχει αρπάξει από τούς χριστιανούς τον Τίμιο Σταυρό. Ο Ηράκλειος νικά και επανακτά τον Σταυρό. Στις 14 Σεπτεμβρίου έρχεται στα Ιεροσόλυμα φέροντας στους ώμους του τον Σταυρό. Είναι ανυπόδητος και φτωχικά ντυμένος.

Φθάνει στο Ναό της Αναστάσεως και παραδίδει τον Σταυρό στα χέρια του πατριάρχη Ζαχαρία. Εκείνος υψώνει τον Τίμιο και Ζωοποιό Σταυρό και ευλογεί τα πλήθη των χριστιανών, ψάλλοντας για πρώτη φορά τον πολύ γνωστό ύμνο «Σώσον Κύριε τον λαόν Σου και ευλόγησον την κληρονομίαν Σου ...».

Από την εποχή αυτή μέχρι σήμερα η Εκκλησία μας τιμά με επισημότητα ως πολύ μεγάλη εορτή την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού. Λόγω δε της σπουδαιότητας της η εορτή προκαταγγέλλεται την Κυριακή προ της Υψώσεως και παρατείνεται την Κυριακή μετά την Ύψωσιν. Η ύψωσις του Τιμίου Σταυρού συγκαταριθμείται στις ακίνητες δεσποτικές εορτές, δηλ. εκείνες που αναφέρονται στο πρόσωπο και τη ζωή του Δεσπότη Χριστού και τιμώνται σε συγκεκριμένη (ακίνητη) ημερομηνία του χρόνου. Την ημέρα αυτή, καθώς ολοκληρώνεται η Ακολουθία του Όρθρου και λίγο πριν αρχίσουμε τη Θεία Λειτουργία, πραγματοποιείται στους Ιερούς Ναούς μας η τελετή της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού.

Προσεγγίσεις στην εορτή

Πάνω στο ξύλο του Σταυρού ο Χριστός θριάμβευσε εναντίον του διαβόλου. Διά του Σταυρού ήρθε η σωτηρία σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος. Προσκυνάμε το σημείο του Σταυρού γιατί είναι εικόνα του Εσταυρωμένου Χριστού.

Η ζωή της Εκκλησίας στηρίζεται πάνω στον Σταυρό.

Τα μυστήρια της Εκκλησίας, το κέντρο της πνευματικής ζωής, γίνονται με την ενέργεια του Σταυρού. Ο ιερέας ευλογεί σταυροειδώς το νερό της κολυμβήθρας. Μας χρίει σταυροειδώς με το Άγιο Μύρο. Μετέχουμε του Σταυρού του Χριστού με την Θ. Ευχαριστία και το Βάπτισμα. Ο ιερέας παρακαλεί τον Θεό Πατέρα να στείλει το Άγιο Πνεύμα και να μεταβάλει το ψωμί και το κρασί σε Σώμα και Αίμα Χριστού, σφραγίζοντάς τα με το σημείο του Σταυρού.

Όλη η ζωή του Χριστιανού είναι σταυρική. Ο Χριστός καλεί όσους θέλουν να άρουν τον σταυρό τους, δηλαδή είτε –σε καιρό διωγμών- να μαρτυρήσουν για τον Χριστό είτε –σε καιρό ειρήνης- να αγωνίζεται να ζήσει την ζωή της ευσέβειας, σταυρώνοντας τα πάθη και τις επιθυμίες του.

Ο Χριστός με την Σταύρωσή Του συμφιλίωσε τον άνθρωπο και όλη τη δημιουργία μεταξύ τους και με τον Θεό. Ο Σταυρός αποτελείται από δύο κεραίες: μία κάθετη και μία οριζόντια. Η κάθετη υποδηλώνει την κάθετη συμφιλίωση, δηλ. των ανθρώπων με τον Θεό. Η οριζόντια κεραία αναφέρεται στην συμφιλίωση των ανθρώπων μεταξύ τους και με όλη τη δημιουργία.

Το σημείο του Σταυρού είναι το ανίκητο όπλο κάθε Χριστιανού!

Απολυτίκιο της εορτής

Ἦχος α΄ Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς Βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα.

Το σημεῖο του Σταυροῦ

Πριν ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνες ὁ σταυρὸς ἦταν ὄργανο ατιμωτικῆς τιμωρίας καὶ φρικτοῦ θανάτου. Οἱ Ρωμαῖοι καταδίκαζαν στὴν ποινὴ τῆς σταυρώσεως τοὺς πιο μεγάλους ἐγκληματίες. Σήμερα ὁ σταυρὸς κυριαρχεῖ σ' ολόκληρὴ τὴ ζωὴ των πιστῶν, σ' ολόκληρὴ τὴ ζωὴ τῆς Εκκλησίας μας, σαν ὄργανο θυσίας, σωτηρίας, χαράς, αγιασμοῦ καὶ χάριτος. Ὅπως γράφει ὁ ιερὸς Χρυσόστομος, “αὐτὸ τὸ καταραμένο καὶ ἀποτρόπαιο σύμβολο τῆς χειρότερης τιμωρίας, τώρα ἔχει γίνῃ ποθητὸ καὶ ἀξιαγάπητο”. Παντοῦ τὸ βλέπεις. “Στὴν ἀγία Τράπεζα, στὶς χειροτονίες των ἱερέων, στὴ θεία Λειτουργία, στα σπίτια, στὶς ἀγορές’ στὶς ἐρημιές καὶ στοὺς δρόμους’ στὶς θάλασσες, στα πλοία καὶ στὰ νησιά’ στα κρεβάτια καὶ στα ἐνδύματα’ στοὺς γάμους, στα συμπόσια’ στα χρυσὰ καὶ τ’ ἀσημένια σκεύη’ στα κοσμήματα καὶ στὶς τοιχογραφίες... Τόσο περιπόθητο σ’ ὅλους ἐγίνε τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ δῶρο, ἡ ἀνέκφραστη αὐτὴ χάρη”.

Πράγματι, ὅπου κι ἀν στρέψει κανεὶς τὸ βλέμμα του, μέσα κι ἔξω ἀπὸ τὸ Ναό, θα δεῖ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ. Σαν ορατό, σχηματικὸ σύμβολο, ἀλλὰ καὶ σαν ἱερὴ χειρονομία.

Γιατί ὁμως;

Γιατί ἀπὸ τότε που πάνω στο σταυρὸ καρφώθηκε καὶ πέθανε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ Κύριος μας Ἰησοῦς Χριστός, τὸ ὄργανο αὐτὸ τῆς τιμωρίας ἐγίνε ὄργανο σωτηρίας. “... Οὐ γὰρ ἐτι καταδίκης ἐστὶ τιμωρία, ἀλλὰ τρόπαιον ἐδείχθη ἡμῖν σωτηρίας”, λέει ἓνα τροπάριο. Τὸ ἀντικείμενο τῆς αἰσχύνῃς ἐγίνε ἡ δόξα τῆς Εκκλησίας. Τῆς κατάρας τὸ σύμβολο, ἐγίνε “ἀράς τῆς ἀρχαίας λύτρον”. Τῆς οδύνῃς καὶ τοῦ θανάτου τὸ ξύλο, ἐγίνε “χαράς σημεῖον” καὶ “ζωῆς ταμεῖον”. Καὶ ὅλ’ αὐτὰ ἐπειδὴ πάνω στο ξύλο τοῦ σταυροῦ, μαζί με τὸ πανάχραντο σῶμα Του, ὁ Κύριος κάρφωσε καὶ τὶς ἀμαρτίες μας.

Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ μας συμφιλίωσε με τὸν οὐράνιο Πατέρα, ἀπὸ τὸν ὅποιο μας εἶχε χωρίσει ὁ διάβολος, ἐξαπατώνοντας τοὺς προπάτορες. Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ μας ἀνοίξε τὴ βασιλεία των οὐρανῶν, ἀφοῦ μέχρι τὴ σταύρωση Ἐκείνου ὁ Ἄδης κατάπινε ἀχόρταγα ἀκόμη καὶ τοὺς δικαίους. Γι’ αὐτὸ ἔχει τόση δύναμη καὶ χάρη, τὴ δύναμη καὶ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ, που, ὅταν σταυρώθηκε, τὴ μεταβίβασε με τρόπο μυστικὸ καὶ ἀκατάληπτο στὸν τίμιον σταυρὸ Του, ὅπως σοφὰ μας λέει καὶ ἡ ὑμνολογία: “ Ὁ σταυρὸς σου, Χριστέ, εἰ καὶ ξύλον ὁράται τὴ οὐσία, ἀλλὰ θεῖαν περιβέβληται δυναστείαν καὶ αἰσθητῶς τῷ κόσμῳ φαινόμενος, νοητῶς τὴν ἡμῶν

θαυματουργεί σωτηρίαν...”.

Πώς όμως θα γίνει για μας φυλακτήριο το σημείο του σταυρού; Πώς θα γίνει στα χέρια μας φόβητρο των δαιμόνων; Αν το κάνουμε σωστά. Αν το κάνουμε όπως μας παραδίδει και μας διδάσκει η άγια Εκκλησία μας -με πίστη, ευλάβεια, συναίσθηση, ιεροπρέπεια, ταπείνωση και διάκριση.

Πώς δηλαδή;

Αρχικά ενώνουμε τα τρία πρώτα δάκτυλα του δεξιού χεριού, ομολογώντας έτσι την πίστη μας σ’ ένα Θεό, που είναι ταυτόχρονα και τρεις υποστάσεις, τρία πρόσωπα -ο Πατήρ, ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα-, ομοούσια, ενωμένα μεταξύ τους “αχωρίστως” και “αδιαιρέτως”. Τα άλλα δύο δάκτυλα, που ακουμπούν στην παλάμη, συμβολίζουν τις δύο φύσεις του Κυρίου μας, τη θεία και την ανθρώπινη. Μ’ αυτό τον τρόπο κάνουμε μια συμβολική ομολογία της ορθοδόξου πίστεως μας, που βάσεις και θεμέλια της αποτελούν το τριαδολογικό και το χριστολογικό δόγμα.

Μετά φέρνουμε το χέρι στο μέτωπο, τη σωματική περιοχή της διανοητικής λειτουργίας, φανερώνοντας έτσι ότι αγαπούμε το Θεό μ’ όλη τη διάνοια μας και ότι αφιερώνουμε σ’ Αυτόν όλες τις σκέψεις μας.

Το χέρι έρχεται κατόπιν στην κοιλιά. Έτσι δηλώνουμε συμβολικά ότι προσφέρουμε στον Κύριο όλες τις επιθυμίες μας και όλα τα συναισθήματα μας.

Τέλος, φέρνουμε το χέρι στους ώμους, πρώτα στο δεξιό και μετά στον αριστερό, ομολογώντας έτσι ότι και κάθε σωματική μας δραστηριότητα ανήκει σ’ Εκείνον.

Μιαν άλλη συμπληρωματική ερμηνεία, θεολογικότατη μέσα στην απλότητα της, μας δίνει στην πέμπτη διδαχή του ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός:

“Ακούσατε, χριστιανοί μου, πώς πρέπει να γίνεται ο σταυρός και τι σημαίνει. Μας λέγει το Άγιον Ευαγγέλιον πως η αγία Τριάς, ο Θεός, δοξάζεται εις τον ουρανόν περισσότερο από τους αγγέλους. Τι πρέπει να κάμεις και εσύ; Σμίγεις τα τρία σου δάκτυλα με το δεξιόν το χέρι σου και μην ημπορώντας να ανεβείς εις τον ουρανόν να προσκύνησης, βάνεις το χέρι σου εις το κεφάλι σου, διατί το κεφάλι σου είναι στρογγυλό και φανερώνει τον ουρανόν και λέγεις με το στόμα: Καθώς εσείς οι άγγελοι δοξάζετε την Αγίαν Τριάδα εις τον ουρανόν, έτσι και εγώ, ως δούλος ανάξιος, δοξάζω και προσκυνώ την Αγίαν Τριάδα. Και καθώς αυτά τα δάκτυλα είναι τρία -είναι ξεχωριστά, είναι και μαζί- έτσι είναι και η αγία Τριάς, ο Θεός, τρία πρόσωπα και ένας μόνος Θεός. Κατεβάζεις το χέρι σου από το κεφάλι σου και το βάνεις εις την κοιλίαν σου και λέγεις: Σε προσκυνώ και σε λατρεύω, Κύριε μου, ότι κατεδέχθης και εσαρκώθης εις την κοιλίαν της Θεοτόκου δια τας αμαρτίας

μας. Το βάζεις πάλιν εις τον δεξιόν σου ώμον και λέγεις: Σε παρακαλώ, Θεέ μου, να με συγχώρησης και να με βάλεις εις τα δεξιά σου με τους δικαίους. Βάνοντας το πάλι εις τον αριστερόν ώμον λέγεις: Σε παρακαλώ, Κύριε μου, μη με βάλεις εις τα αριστερά με τους αμαρτωλούς. Έπειτα κύπτοντας κάτω εις την γην: Σε δοξάζω, Θεέ μου, σε προσκυνώ και σε λατρεύω, ότι, καθώς εβάλθηκες εις τον τάφον, έτσι θα βαλθώ και εγώ. Και όταν σηκώνεσαι ορθός, φανερώνεις την Ανάστασιν και λέγεις: Σε δοξάζω, Κύριε μου, σε προσκυνώ και σε λατρεύω, πως αναστήθηκες από τους νεκρούς δια να μας χαρίσεις την ζωήν την αιώνιον. Αυτό σημαίνει ο πανάγιος σταυρός.”

Όπως διαπιστώνουμε από τα παραπάνω, το σημείο του σταυρού κλείνει μέσα του όλα τα σωτηριώδη γεγονότα, που οικονόμησε η άπειρη αγάπη του Θεού για τον “πεπτωκότα” άνθρωπο.

Γι’ αυτό ακριβώς είναι σημείο σωτήριο, σημείο ζωοποιό, σημείο αγιαστικό, “νικοποιόν όπλον” (άγιος Σωφρόνιος Ιεροσολύμων), “των κακών αλεξιτήριον” (άγ. Γρηγόριος Νύσσης), “κεφάλαιον των αγαθών απάντων” (άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος) για τους χριστιανούς.

Ας το χρησιμοποιούμε λοιπόν όσο μπορούμε πιο συχνά, αγιάζοντας μ’ αυτό κάθε πτυχή της καθημερινής και της πνευματικής μας ζωής.

(Ιερά Μονή Παρακλήτου, Ωρωπός Αττικής)

Πηγή: alopsis.gr